
Deze kritiek, waarop Kuyper tot Ten Hoors ergernis niet reageerde, is illustratief voor die van de redactieleden en andere medewerkers van DvK als Hendericus Beuker, van 1875-1880 en 1888-1893 de enige redacteur, Douwe Klazes Wielenga en Herman Bavinck, beiden slechts kort redactielid, Jan van Andel, Willem Hendrik Gispen en Lucas Lindeboom. Zij allen vertolkten in het blad het geluid dat als representatief kan worden beschouwd voor de Christelijke Gereformeerde Kerk van die tijd.

Kuyper komt er dus niet zo goed van af: hij wekt ergernis; weigert op diepgravende en gefundeerde kritiek in te gaan, zoals Ten Hoor moest ervaren; is dubbelhartig en minacht niet-universitair opgeleide critici (174). Dit laatste brengt Schaeffer tot de verzuchting; 'Helaas kreeg Ten Hoor gelijk!' In zo'n zinnetje proeven we de persoonlijke betrokkenheid van de auteur bij het onderwerp, die hij ook elders niet verbergt. Al in het voorwoord meldt hij immers dat hij de resultaten van zijn onderzoek graag zou willen zien als een bijdrage 'in het verstaan van de gemeenschappelijke voorgeschiedenis van hen, die werkelijk gereformeerd willen heten en zijn en als een stimulans voor het verlangen samen een plaats te vinden in een door Christus vrij gemaakte kerk'. Het einde van het boek – in dit geval het achterplat – roemt de kritische en broederlijke houding van de medewerkers van DvK, die een voorbeeld kunnen zijn voor huidige samensprekingen in een deel van de gereformeerde gezindte.

De mengeling van commentaar en citaat maakt het de lezer van deze studie moeilijk te onderscheiden wie van de hoofdpersonen aan het woord is. Soms treft de eigenzinnige stijl; wat is bv. 'zuiverst Gereformeerd'? (170) Overigens heeft Sch. een inhoudrijk boek geschreven, waarin hij een systematische en zorgvuldige beschrijving geeft van de discussie en de dialoog tussen de medewerkers aan DvK en Kuyper. Door het leggen van eigen accenten doet hij de 'wetenschappelijke objectiviteit' te kort. Dat moge te betreuren zijn in een kerkhistorische studie, blijkens de intenties van de auteur was dat noodzakelijk.

D. JANSEN